Тағйирёбии иқлим дар Тоҷикистон
Шарҳи тасвиршуда

© 2020, Маркази экологии минтақавии Осиёи Марказӣ

Маводи ин нашрияро пурра ё қисман дар ҳама гуна шакл бо мақсадҳои таълимӣ ё ғайри тиҷоратӣ бидуни иҷозати махсуси муаллифон бо шарти дастури манбаъ интишор кардан мумкин аст.

Ба "Барномаи мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва коҳиш додани оқибатҳои он дар ҳавзаи баҳри Арал" (CAMP4ASB), ки маблағгузориро Ассотсиатсияи Байналмилалии Рушд (АБР)-и Бонки умумиҷаҳонӣ барои таҳияи усулҳо ва воситаҳое, ки дар қабули қарор ва маводҳои иттилоотӣ оид ба тағйирёбии иқлим дар Осиёи Марказӣ дастгирӣ намудааст, изҳори миннатдорӣ менамоем.

Роҳбарияти умумии лоиҳаи CAMP4ASB дар Маркази экологии минтақавии Осиёи Марказӣ: Зафар Маҳмудов (директори иҷроия), Ирина Бекмирзаева (роҳбари барнома)

Бо иштироки Ирина Бубенко, Салтанат Жакенова, Виктор Новиков, Александра Поварич, Дина Адылова

Нашрия аз тарафи Шабакаи Экологии «Зой» барои чоп омода шудааст

Шароити иќлими обу ҳавои Љумњурии Тоҷикистонро кӯҳҳо муайян мекунанд. Дар фасли зимистон ҳарорати ҳаво дар ноҳияҳои кӯҳҳо метавонад то −60 °C паст шавад ва тобистон дар водиҳо аз +40 °C баланд бошад. Зиёда аз нисфи қаламрави кишвар дар баландии 3 ҳазор метр аз сатҳи баҳр ҷойгир буда, баландии баъзе қуллаҳо аз 7 ҳазор метр зиёд аст. Пиряххо тақрибан 6 фоизи масоҳати кишварро ташкил медиҳанд, ки ин аз масоҳати ҷангалзорон ду маротиба зиёд аст. Пиряххо ва захираҳои барф дар кӯҳҳо Амударёро бо об таъмин мекунанд.

Тоҷикистон дар Осиёи Марказӣ кишвари аз ҳама шаҳрнишинтарин мебошад. Аҳолии босуръат афзояндаи он соҳаи кишоварзии анъанавиро дар майдонҳои обёришаванда барои истеҳсоли маҳсулоти хӯрока ва пахта нигоҳ медорад. Нобудшавии ҷангалзорҳо, эрозияи хок ва чаронидани зиёди чарогоҳҳо хавфи таъсири тағйирёбии иқлимро зиёд мекунанд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ба офатҳои табиӣ осебпазир буда, аз ҷумлаи кишварҳое мебошад, ки тағирёбии иқлим барои он махсусан харобиовар аст. Аз ҷумлаи оқибатҳои аллакай мушоҳидашуда ва эҳтимолии тағирёбии иқлим дар Тоҷикистон вайроншавии реҷаи боришот, баландшавии ҳарорати ҳаво, коҳишёбии масоҳати пиряххо ва ҳодиссаҳои хатарноки обу ҳаво мебошанд. Мушоҳидаҳои дарозмуддати обу ҳаво аз зиёд шудани шумораи рӯзҳои гарм, кам шудани шумораи рӯзҳои хунук ва тағйироти назарраси ҳаҷм ва мӯҳлати боришот шаҳодат медиҳанд.

Нерӯи обии барќї ба шароити обу ҳаво ва шароити захираҳои обӣ ҳассос буда, таъсири тағйирёбии иқлим банақшагирӣ ва истифодаи нерӯгоҳҳои обиро мушкилтар мекунад. Роҳҳои нақлиётӣ ва шаҳракҳои аҳолинишин дар шароити кӯҳистони Тоҷикистон ба таъсири харобиовари зуҳуроти табиӣ, аз ҷумла тарма дар зимистон, обхезиҳои шадид дар фасли баҳор ва тӯфони гармо ва чанг дар тобистон дучор меоянд.

Барои ҳалли мушкилоти тағйирёбии иқлим кишвар азми ҳалли мақсадноки масъалаҳои устувории тағйирёбии иқлимро бо банақшагирӣ ва таҷҳизонидани инфрасохтори асосӣ ба роҳ монда, инчунин чораҳои амалии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлимро меандешад. Мутобиқшавӣ дар соҳаи кишоварзӣ истифодаи гармхонаҳо барои парвариши зироатҳои гуногун ва шинонидани навъҳои ба сармо ва хушкӣ тобовари дарахтони мевадиҳанда барои муҳофизати онҳо аз обу ҳавои ноустувор, инчунин бунёди паноҳгоҳҳо аз гармӣ ва сармо барои чорворо дар бар мегирад.

Бо шарофати энергетикаи обӣ партовҳои газҳои гулхонавии Тоҷикистон ҳам дар маҷмӯъ ва ҳам ба ҳар сари аҳолӣ дар Осиёи Марказӣ ва дар ҷаҳон яке аз нишондиҳандаҳои пасттарин мебошд. Бо вуҷуди рушди иқтисодиёт ва афзоиши аҳолӣ Тоҷикистон ӯҳдадор шудааст, ки аз сатҳи партовҳои соли 1990 боло наравад. Анҷоми корҳои сохтмонии нерӯгоҳҳои барқи обии Роғун ва дигар нерӯгоҳҳо имконоти кишварро барои тавлиди энергияи тоза дучанд мекунад. Кишоварзӣ дар Тоҷикистон манбаи муҳими партовҳои газҳои гулхонаӣ боқӣ мемонад, аммо сатҳи партовҳо ба як воҳиди маҳсулоти кишоварзии кишвар дар минтақа пасттарин арзёбӣ гардидааст.

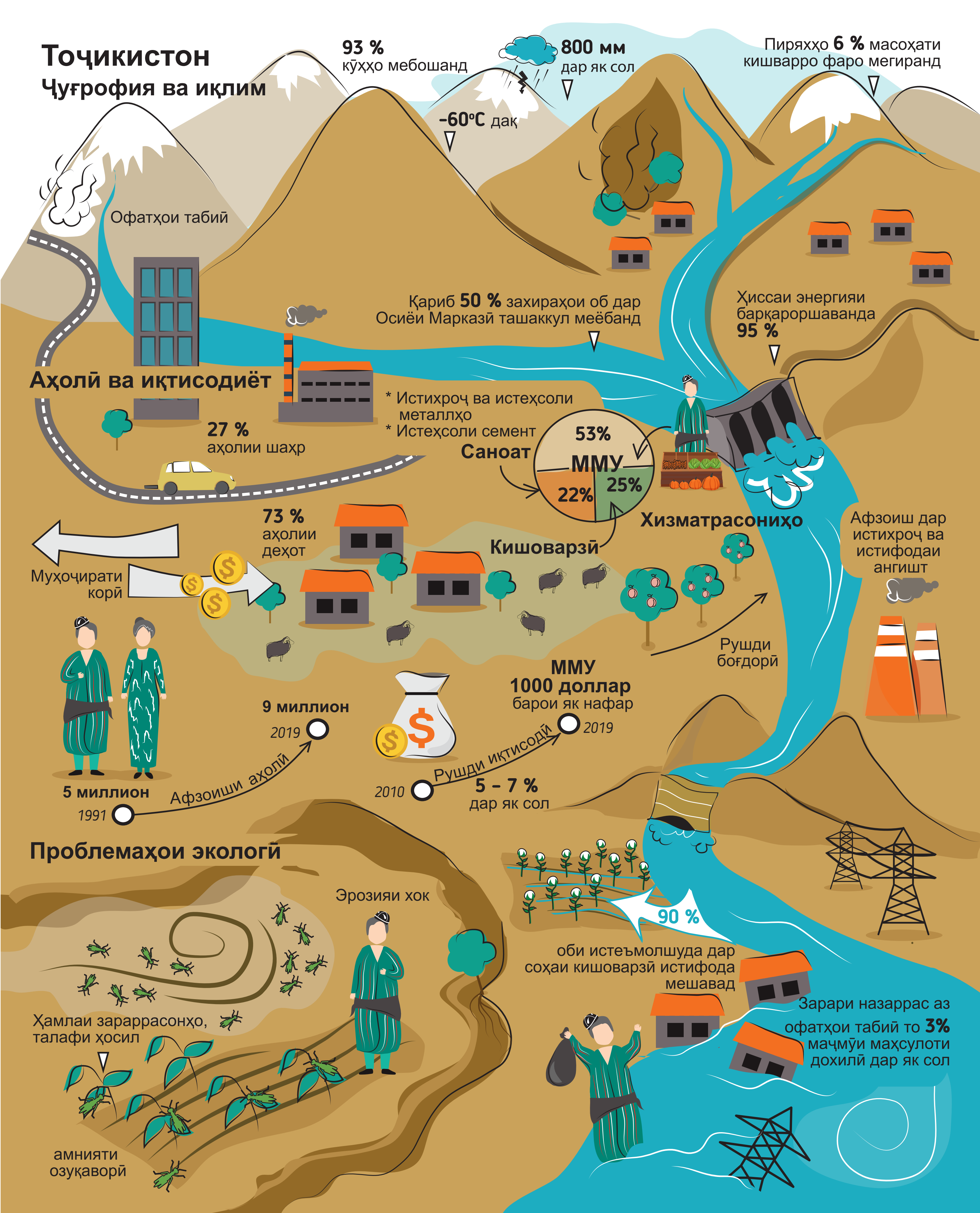
Тоҷикистон
Ҷуғрофия ва иқлим
93 %
кӯҳҳо мебошанд
800 мм
дар як сол
Пиряххо 6 % масоҳати
кишварро фаро мегиранд
-60ºC дақ
Офатҳои табиӣ
Қариб 50 % захираҳои об дар
Осиёи Марказӣ ташаккул меёбанд
Ҳиссаи энергияи
барқароршаванда
95 %
Аҳолӣ ва иқтисодиёт
* Истихроҷ ва истеҳсоли
металлҳо
* Истеҳсоли семент
27 %
аҳолии шаҳр
Саноат
53%
ММУ
22%
25%
Хизматрасониҳо
73 %
аҳолии
деҳот
Кишоварзӣ
Афзоиш дар
истихроҷ ва
истифодаи
ангишт
Муҳоҷирати
корӣ
Рушди
боғдорӣ
ММУ
1000 доллар
барои як нафар
2019
9 миллион
2019
Рушди иқтисодӣ
2010
5 - 7 %
дар як сол
5 миллион
1991
Афзоиши аҳолӣ
Проблемаҳои экологӣ
Эрозияи хок
90 %
оби истеъмолшуда дар
соҳаи кишоварзӣ истифода
мешавад
Ҳамлаи зараррасонҳо,
талафи ҳосил
Зарари назаррас аз
офатҳои табиӣ то 3%
маҷмӯи маҳсулоти
дохилӣ дар як сол
амнияти
озуқаворӣ

Тоҷикистон
Мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим

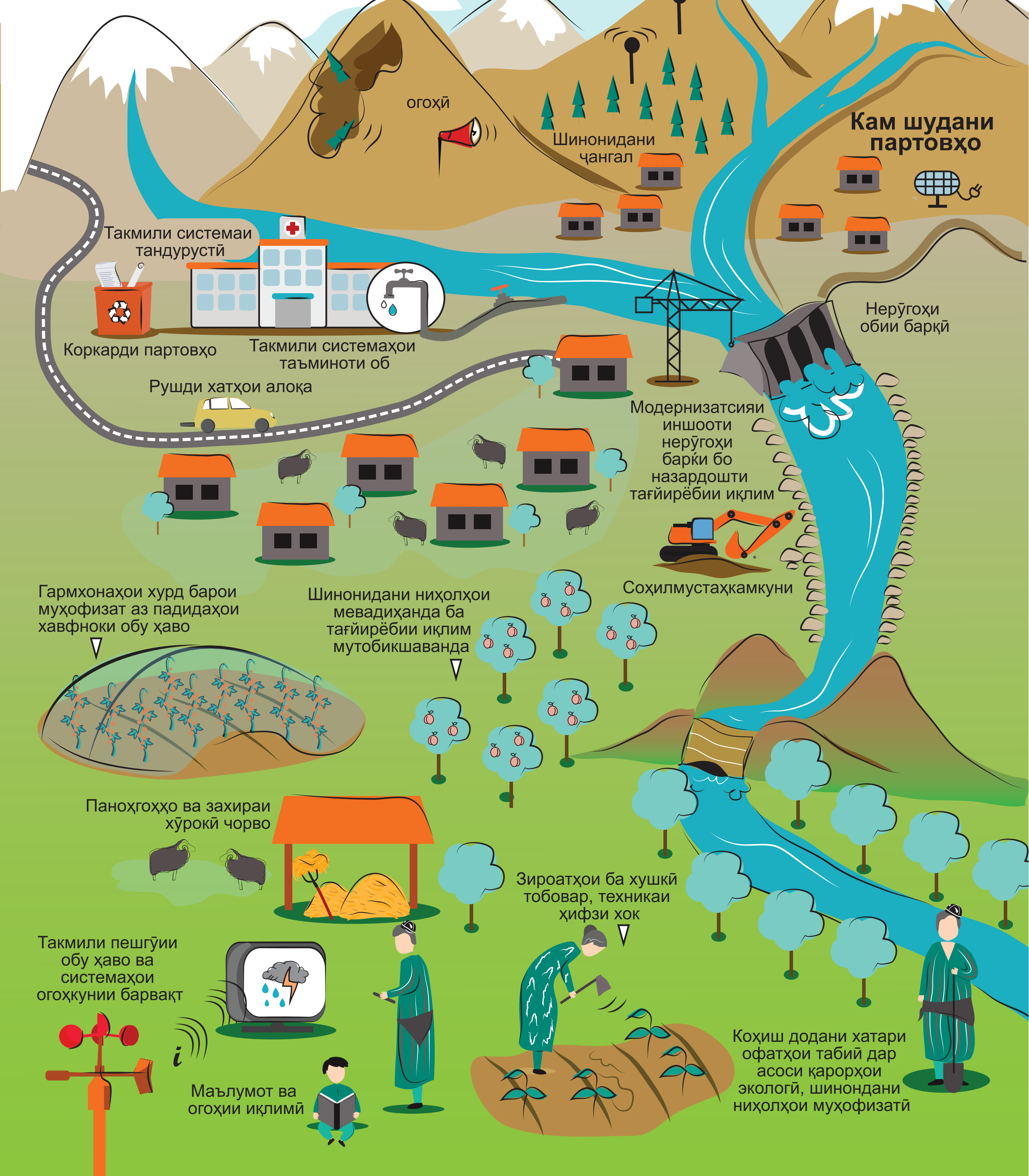

Тоҷикистон
Партовҳои газҳои гулхонавӣ

Миллион тонна CO_2-эквиваленти

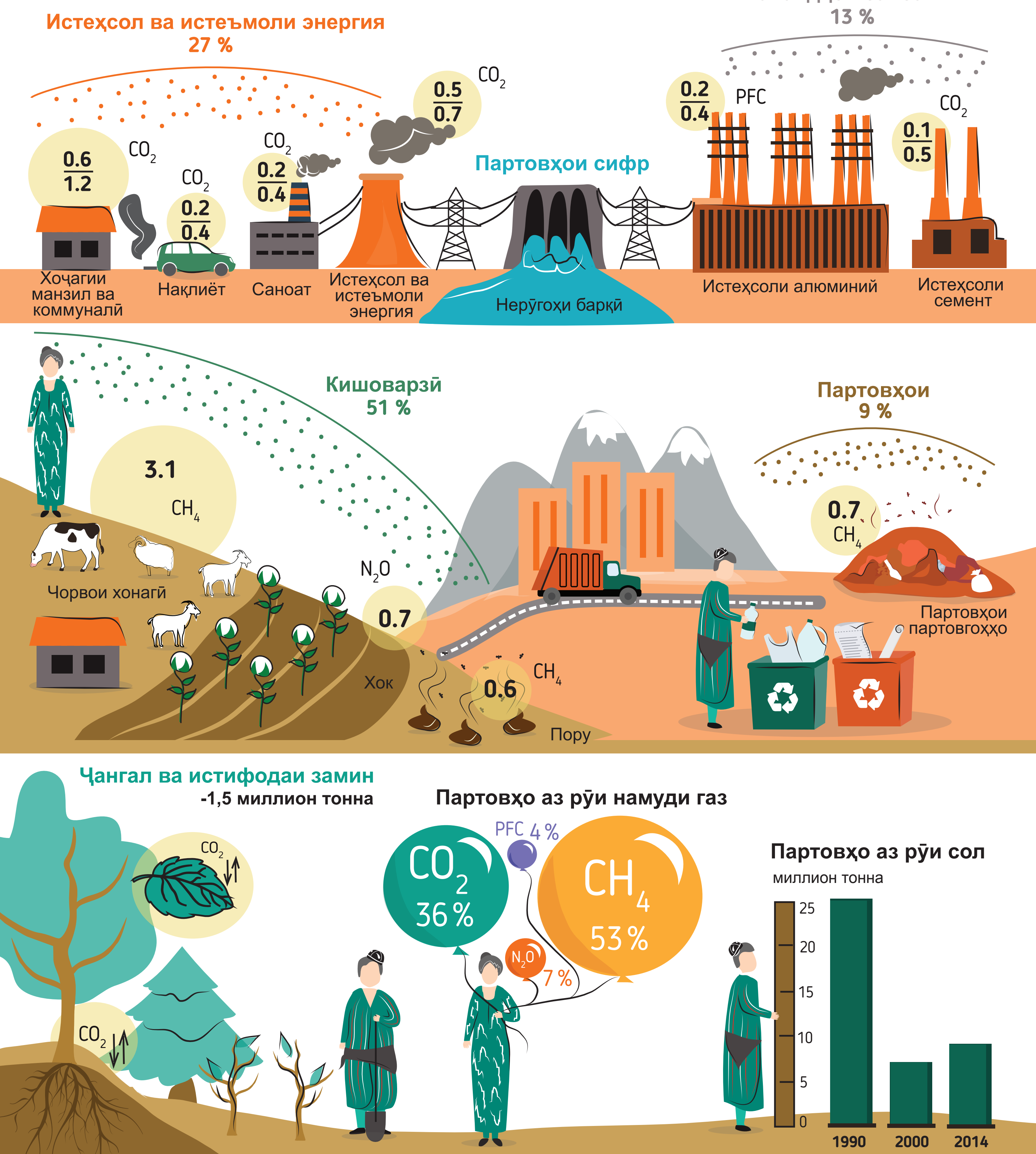

Мувофиқи инвентаризатсияи миллӣ (2010-2012 / 2014сс)

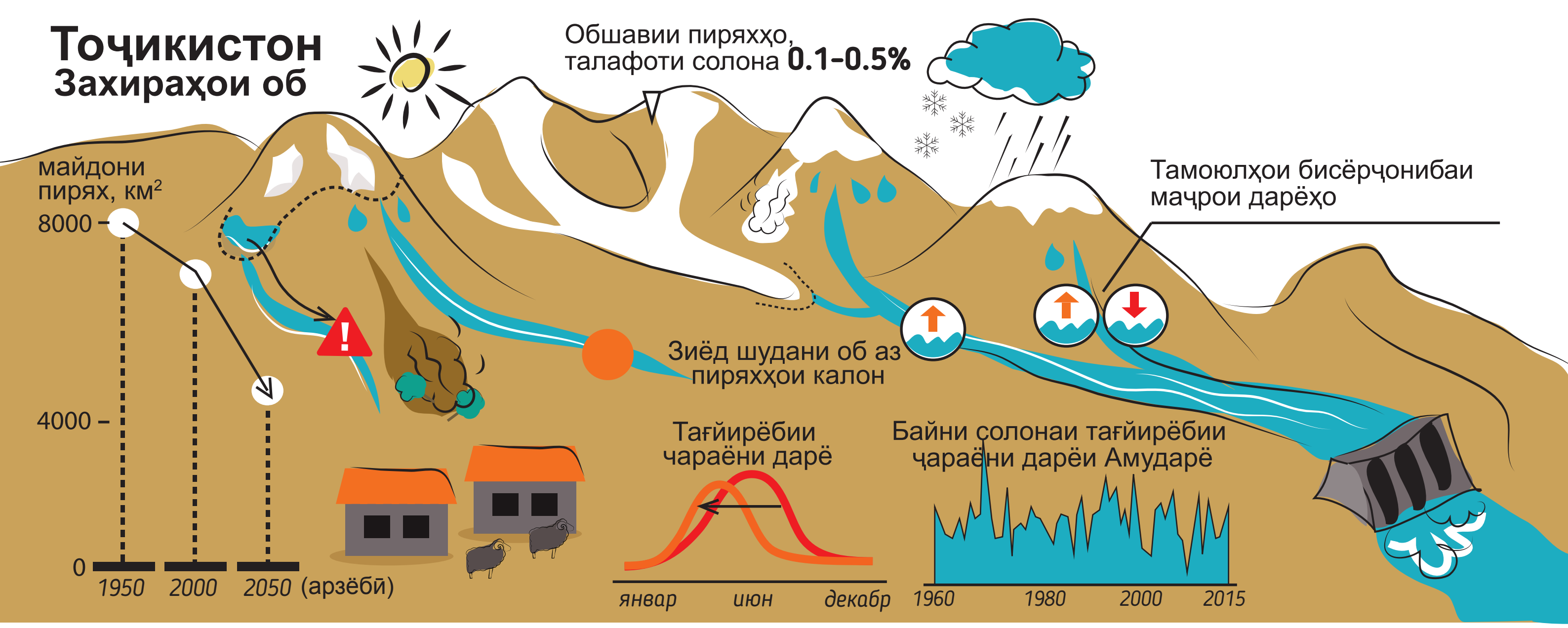

Таъсири омилҳои иқлимӣ

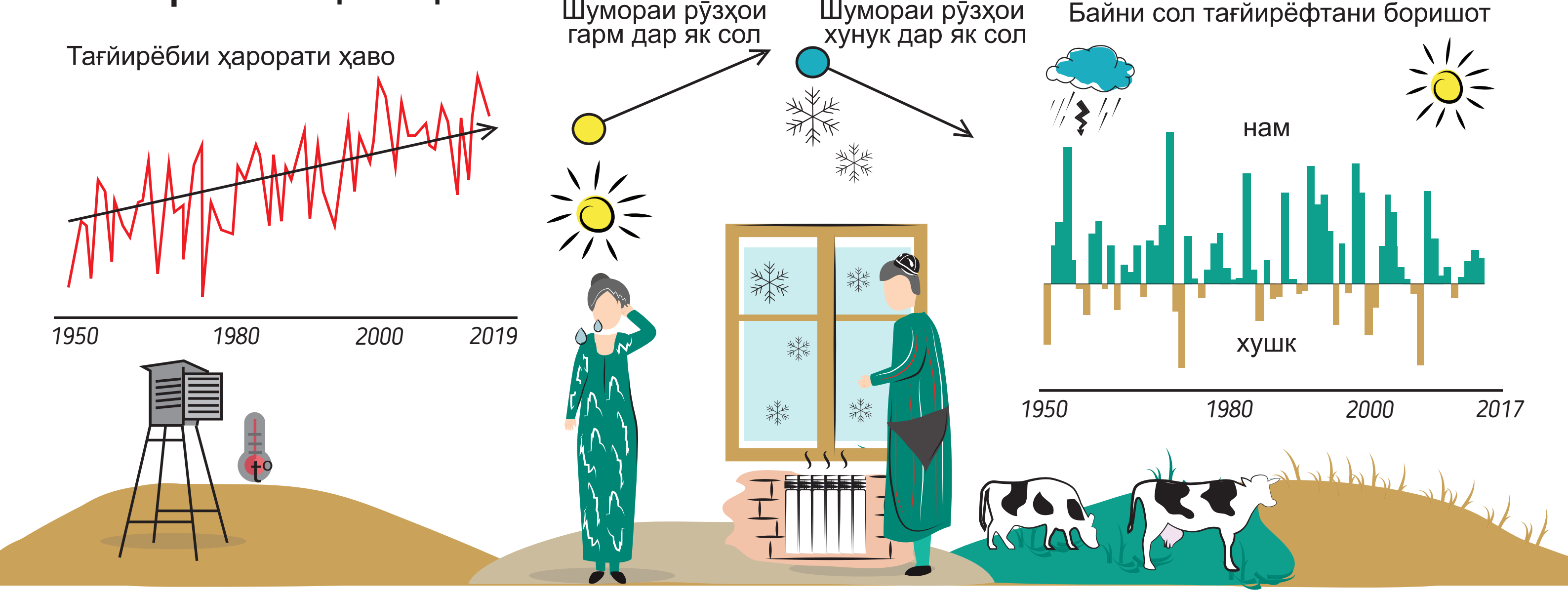

Оқибатҳои ҳаводиси шадиди обу ҳаво

Таъсири тағйирёбии иқлим ва чораҳои мутобиқшавӣ

Партовҳои газҳои гулхонагӣ ва чораҳои ҷавобӣ

Истинодҳои муфид

ХАДАМОТИ МИЛЛИИ ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИИ КИШВАРҲОИ ОСИЁИ МАРКАЗӢ: ПЕШГӮИИ РАСМИИ ОБУ ҲАВО, МАЪЛУМОТ ДАР БОРАИ ЗАХИРАҲОИ ОБУ ҲАВО ВА ОБ

Љумњурии Қазоқистон: kazhydromet.kz

Ҷумҳурии Қирғизистон: meteo.kg

Љумњурии Тоҷикистон: meteo.tj

Љумњурии Туркманистон: meteo.gov.tm

Љумњурии Ӯзбекистон: meteo.uz

МАЪЛУМОТИ МИНТАҚАВӢ ОИД БА ИҚЛИМ, ОБ ВА ЭНЕРГЕТИКА

Портали иттилооти иқлим дар Осиёи Марказӣ: centralasiaclimateportal.org

Маркази минтақавии экологии Осиёи Марказӣ (CAREC) carececo.org ва вебсайти иқлим: ca-climate.org

Комиссияи байнидавлатӣ оид ба рушди устувори Осиёи Марказӣ (ICSD): mkurca.org

Портали донишҳои Осиёи Марказӣ оид ба об ва муҳити зист: cawater-info.net

Барномаи обу энергетикаи Осиёи Марказӣ, ки аз ҷониби Бонки Ҷаҳонӣ амалӣ карда мешавад: worldbank.org/en/region/eca/brief/cawep

САРЧАШМАҲОИ ГЛОБАЛИИ ИТТИЛООТИ ИҚЛИМ

Конвенсияи чаҳорчӯби Созмони Милали Муттаҳид оид ба тағйирёбии иқлим (UNFCCC), портали расмии маълумот аз кишварҳо оид ба партови газҳои гулхонагӣ: di.unfccc.int/detailed_data_by_party

Конвенсияи Чаҳорчӯби Созмони Милали Муттаҳид оид ба тағирёбии иқлим (UNFCCC), иртиботи миллӣ: unfccc.int/non-annex-I-NCs and https://unfccc.int/NC7 (Замимаи I)

Панели байниҳукуматӣ оид ба тағирёбии иқлим (IPCC): ipcc.ch

Агентии байналмилалии энергетикӣ: iea.org

Намунаҳои мутобиқшавӣ ба тағирёбии иқлим, Портали усулҳо ва равишҳо (weADAPT): weadapt.org ва adaptationataltitude.org

Портали Бонки Ҷаҳонӣ оид ба тағирёбии иқлим: climateknowledgeportal.worldbank.org

Ташкилоти умумиҷаҳонии метеорологӣ, каталоги маълумот дар бораи иқлим: climatedata-catalogue.wmo.int

Тамос

Гурӯҳи татбиққунандаи минтақавии лоиҳаи CAMP4ASB,
Маркази минтақавии экологии Осиёи Марказӣ

A15D5B3, Ҷумҳурии Қазоқистон, ш. Алмаато, мкр. «Орбита-1», хонаи 40

camp4asb@carececo.org

+7 727 265 43 34

carececo.org

ca-climate.org

ТОҶИКИСТОН

Гурӯҳи татбиққунандаи миллии лоиҳаи CAMP4ASB дар назди
Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

7340346, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, Шамси 5/1

camp4asb@gmail.ru

+992 44 640 15 16

tajnature.tj

Маркази тадбиқи лоиҳаҳо дар назди Вазорати молияи Ҷумҳурии
Тоҷикистон Лоиҳаи CAMP4ASB

Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Ак. Раҷабов, 3

camp4asb@greenfinance.tj

+992 37 221 02 34, +992 37 221 02 33

camp4asb.tj